

Νέος αρχιτεκτονικός ουμανισμός

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 31/05/2022

Εισαγωγική εικόνα: Kengo Kuma, Odunpazari Modern Art Museum, Εσκισεχίρ (Τουρκία), 2019.

Ανάμεσα στα έργα αρχιτεκτονικής που προκρίθηκαν για βράβευση στο φετινό βραβείο Mies (επτά συνολικά), είναι το Frizz23 στο Βερολίνο (ένα πρόγραμμα κοινωνικής αρχιτεκτονικής που περιλαμβάνει, μεταξύ πολλών άλλων, κατοικίες, εργαστήρια καλλιτεχνών και έναν συλλογικό εκθεσιακό χώρο)· η Railway Farm στο Παρίσι (μια γειτονιά όπου προϋπάρχουσες σιδηροδρομικές υποδομές έχουν μετατραπεί σε κοινωνική στέγη για 1000 κατοίκους και άλλες υποστηρικτικές συλλογικές λειτουργίες)· η La Borda στη Βαρκελώνη (μια εναλλακτική πρόταση παραδοσιακής κοινωνικής κατοικίας μέσω ενός αυτοδιοικούμενου συνεταιρισμού). Το Mies van der Rohe Award (από το όνομα του μεγάλου Γερμανού αρχιτέκτονα του 20ού αιώνα) είναι το πιο «λαμπερό» και έγκυρο διετές βραβείο αρχιτεκτονικής στην Ευρώπη, και από το 1988 έχει απονεμηθεί σε διάσημους και αναγνωρισμένους αρχιστάρ, καθώς και σε έργα δημόσιας χρήσης και εμβληματικής σημασίας στον ιστό της πόλης: για παράδειγμα, το 2001 το βραβείο δόθηκε στο συνεδριακό κέντρο Kursaal Centre του Rafael Moneo στο Σαν Σεμπαστιάν, ενώ πριν μόλις δέκα χρόνια, το 2011, φιναλίστ για το βραβείο ήταν το αθηναϊκό Μουσείο της Ακρόπολης του Bernard Tschumi και το Neues Museum του David Chipperfield στο Βερολίνο (το βραβείο δόθηκε τελικά στο τελευταίο). Τι συνέβη τα τελευταία χρόνια με αυτόν τον εμβληματικό θεσμό, το

Mies Award, που όλο και περισσότερο μετακινείται προς μια αρχιτεκτονική «της κοινωνικής ένταξης, της βιωσιμότητας και της κυκλικότητας», χωρίς φυσικά να παραβλέπει την αισθητική έρευνα στην αρχιτεκτονική;

Το φαινόμενο δεν αφορά μόνο το βραβείο Mies αλλά, όπως έχουμε επανειλημμένα επισημάνει, και την Μπιενάλε αρχιτεκτονικής της Βενετίας και την Μπιενάλε αρχιτεκτονικής του Σικάγου, και ακόμη θεσμούς όπως το βραβείο Pritzker για την αρχιτεκτονική, που φέτος απονεμήθηκε, αναπάντεχα, στον Diébédo Francis Kéré, τον «κοινωνικό» αρχιτέκτονα από την Μπουρκίνα Φάσο. Με δεδομένες τις περιοδικές οικονομικές και ενεργειακές κρίσεις, τα νέα οικολογικά αιτήματα αλλά και την πρόσφατη πανδημία, οι πιο επιδραστικοί διεθνείς φορείς που παράγουν αρχιτεκτονικό πολιτισμό προχωρούν στη μεταβολή της προγραμματικής ατζέντας τους και στον καθορισμό νέων προτεραιοτήτων. Απέναντι στα πανάκριβα, εντυπωσιακά και αυτοαναφορικά επιτεύγματα των μεγάλων διεθνών μοντελίστ της αρχιτεκτονικής, αναπτύσσεται μια νέα σχέση σχεδιασμού και αειφορίας. Τουλάχιστον στις προθέσεις του βραβείου Mies σήμερα, η ευρωπαϊκή πόλη μπορεί να αποτελέσει ένα πρότυπο βιώσιμης και έξυπνης πόλης, όπου η κοινή ευρωπαϊκή κουλτούρα συμβιώνει αρμονικά με τη διαφορετικότητα των εκφράσεων, όπου η αρχιτεκτονική έχει κοινωνικό αντίκτυπο και μεταδίδει ένα πολιτιστικό μήνυμα. Οι πιο έγκυρες διεθνώς αρχιτεκτονικές οργανώσεις αναλαμβάνουν πλέον σαφή αποστολή, με τη διατύπωση προγραμματικών κατευθύνσεων για μια αλλαγή πορείας, απέναντι σε μια αρχιτεκτονική πρακτική αδιάφορη για τα κοινωνικά και τα περιβαλλοντικά συμφραζόμενα. Είναι χαρακτηριστικές οι παρατηρήσεις της Σουηδέζας Mia Hägg, μέλους της φετινής κριτικής επιτροπής του Mies: «Είχα αυτή την πολύ αφελή ιδέα για τον αρχιτέκτονα ως δημιουργό ενός αντικειμένου που όλοι θαυμάζουν. Αλλά η αρχιτεκτονική δεν είναι αυτό. Μπορείς να είσαι αρχιτέκτονας χωρίς να κάνεις αυτές τις χειρονομίες. Πρέπει να γίνουμε φύλακες του κληρονομημένου περιβάλλοντος στο οποίο ζούμε, αλλά και του πλανήτη -αυτή είναι η μεγάλη πρόκληση».

Προτεραιότητα αποτελεί πλέον η αλλαγή του τρόπου ζωής στις πόλεις, η βελτίωση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος και η συμμετοχή των πολιτών στις σχετικές αποφάσεις. Είναι αυτό το μέλλον της αρχιτεκτονικής, που εγκαταλείπει τον κυνισμό των τελευταίων ετών και ευθαρρύνει πάλι το όραμα μιας νέας οικουμενικότητας;

Coop-Himmelblau, MOCAPE Museum, Σεντζέν (Κίνα), 2007-2016.

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», 15.05.2022